

Partnerluslepe Ühtekuuluvuspoliitika fondide ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakendamiseks perioodil 2021–2027

NB! Tegemist on dokumendi tööversiooniga, mis on esitatud avalikule konsultatsioonile. Eelnõu täieneb vastavalt avalikul konsultatsioonil esitatud ettepanekutele ning Eesti riigi ja Euroopa Komisjoni vahel peetavatele läbirääkimistele.

Sisukord

1.	Poliitikaeesmärkide ja JTF erieesmärgi valik	3
2.	Poliitikavalikud, koordineerimine ja vastastikune täiendavus.....	10
2.1.	Kokkuvõtte poliitikavalikutest ja peamistest tulemustest, mida oodatakse partnerlusleppega hõlmatud iga fondi puhul	10
2.2.	Fondide koordineerimine, piiritlemine ja vastastikune täiendavus ning, kui see on asjakohane, riiklike ja piirkondlike programmide koordineerimine	12
2.3.	Partnerlusleppega hõlmatud fondide, AMIFi, ISFi ja BMVI ning muude liidu vahendite vastastikune täiendavus ja koostoime	12
3.	InvestEU raames eelarvelise tagatise vormis antav panus koos põhjendusega	14
4.	ÜMBERPAIGUTAMISED	14
4.1.	Piirkonnakategooriate vahelised ümberpaigutamised	14
4.2.	Ümberpaigutamised eelarve otsese või kaudse täitmise alla kuuluvatesse rahastamisvahenditesse	14
4.3.	Ümberpaigutamised ERFi, ESF+ ja Ühtekuuluvusfondi vahel või muudesse fondidesse	14
4.4.	ERF ja ESF+ vahendite ümberpaigutamine JTF täiendava toetusena, põhjendusega	15
4.5.	Ümberpaigutamised Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg) alt tööhõivesse ja majanduskasvu investeerimise eesmärgi	16
5.	Tehnilise abi liidu osaluse vorm	16
6.	Valdkondlik keskendumine.....	17
6.1.	Vastavus valdkondliku keskendumise reeglitele	17
7.	Partnerlusleppega hõlmatud iga fondi rahaeraldised poliitikaeesmärkide, JTF erieesmärgi ja tehnilise abi kaupa riiklikul ja asjakohasel juhul piirkondlikul tasandil.....	18
8.	Partnerlusleppega hõlmatud fondidest rahastatavate kavandatud programmide loetelu, kus on esitatud asjaomased esialgsed rahalised eraldised fondide kaupa ja vastavad liikmesriigi osalused piirkonnakategooriate kaupa.....	21
9.	Kokkuvõtte meetmetest, mida kavatakse võtta, et tugevdada haldussuutlikkust partnerlusleppega hõlmatud fondide rakendamisel	23
10.	Demograafiliste probleemide või piirkondade ja alade erivajadustega tegelemise integreeritud käsitus	24
11.	Esialgne kliimaalase panuse eesmärk	25

1. POLIITIKAEESMÄRKIDE JA JTF ERIEESMÄRGI VALIK

Tabel 1: Poliitikaeesmärgi ja JTF erieesmärgi valik koos põhjendusega

Valitud eesmärk	Programm	Fond	Poliitikaeesmärgi või JTF erieesmärgi valimise põhjendus
Nutikam Eesti (PO1)		ERF	<p>Strateegia „Eesti 2035“ üks viiest pikaajalisest strateegilisest eesmärgist on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik Eesti majandus. 2035. aastaks soovime saavutada ELi keskmise töövõime taseme määra ja suurendada immateriaalsesse varasse tehtavate investeeringute osakaalu. Investeeringud on suunatud strateegia „Eesti 2035“ arenguvajaduste ja eesmärkide täitmisel ning valdkondlikus poliitikas ja arengudokumentides kirjeldatud eesmärkide täitmisel, näiteks riiklik teadus-, innovatsiooni- ja arendustegevuse strateegia ning ettevõtluse strateegia, mille eesmärk on luua konkurentsitingimused teadmuspõhise tootlikkuse ja heaolu kasvuks ning tagada Eesti ühiskonna kestlikkus läbi tõhusa ja tulemusliku poliitika, soodustades teadus- ja arendustegevust, innovatsiooni ja ettevõtlust.</p> <p>2018. aastal moodustas töajõu üldine tootlikkus Eestis 77,2% ja töötlevas tööstuses 50% ELi keskmisest. Riigi üldine innovatsioonisuutlikkus on mõõdukas, pigem langustrendis, tööstussektor tugineb kõrgtehnoloogiaettevõtete väikesele baasile ning kiiresti kasvavate ettevõtete tööhõive osakaal innovaatilistes ja kõrge lisandväärtusega sektorites on endiselt väike. See omakorda pärsib tootlikkuse kasvu ja konkurentsivõimet. Murekohaks on ka ettevõtete ja teadusasutuste tagasihoidlik koostöö, kohalike ressursside eksport toorainena, vähene teadusmahukus ja tagasihoidlik positsioon rahvusvahelises väärtusahelas. Ettevõtete teadus- ja arendusinvesteeringute osakaal SKPs jääb Eestis alla EL keskmise (2018. aastal moodustas see Eestis 0,61% SKPst, samal ajal kui EL keskmine näitaja oli 1,43%) ja investeeritud summad on tagasihoidlikud (kokku 241,5 miljonit eurot 2019. aastal). Ettevõtlussektori teadus- ja arendustööga seotud inimeste hulk on väike (2019. aastal umbes 2600 inimest) ning digitehnoloogiatega integreerituse tase ärisektoris on ülejäänud ELiga võrreldes madal (Eesti oli 2020. aastal 16. kohal¹).</p> <p>Keskenduda tuleb teadus- ja arendustegevusse suunatud investeeringute suurendamisele ning innovatsiooni edendamisele, teadmussiirdega seotud suutlikkuse kasvatamisele ning ettevõtete ja teadusasutuste koostöö edendamisele, mis võimaldab digitehnoloogiatega ja automatiseerimise suuremat rakendamist, aidates ettevõtetel kohaneda töajõu vähenemisega. Ekspordipotentsiaali edendamiseks tuleks kõrge ekspordipotentsiaaliga ettevõtetele pakkuda koolitusi, nõustamist ja muid toetuste vorme, alates prototüüpide kuni turustatava toote loomiseni. Ekspordi hõlbustamiseks on vaja vahendada kontakte välispartneritega, leida uusi sihtturge ja toetada ettevõtteid tugeva rahvusvahelise võrgustiku kaudu, mida mh saavad pakkuda ka Eesti diplomaatilised esindused. Erilist tähelepanu tuleb pöörata väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKE), sh kultuuri-, loome- ja turismisektori ettevõtetele, mis on olulised üldise lisandväärtuse ja tööhõive seisukohast. Nende tootlikkuse kasv on endiselt suhteliselt aeglane ja positsioneerimine üleilmsetes väärtusahelates nõrk. Ettevõtluse edendamiseks on lisaks vaja pakkuda tugiteenuseid, teadmiste ja oskuste</p>

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0505&from=ET>

			<p>arendamist ning toetusi, sh dünaamilistele ja atraktiivsetele idufirmadele, et tagada nende äriühenduste elujõulisus ja vastupidavus.</p> <p>Eestis pakutakse ligikaudu 2773² avaliku sektori digiteenust (2020), kuid nende kvaliteet, juhtimine ja kasutajasõbralikkus on ebaühtlasel tasemel ning ebapiisavalt on tähelepanu pööratud nutiseadmete kasutajatele mõeldud teenuste arendamisele ja teenuste inimkesksusele (sh digiteenuste kättesaadavus vaegnägijatele ja teistele erivajadustega inimestele). Olenemata Eesti juhtivast positsioonist e-valitsemise valdkonnas takistab tööstussektori ning VKE-de üleminekut uutele tehnoloogiatele ettevõtete väike innovatsioonisuutlikkus ja ebapiisavad digioskused. Avalike teenuste kvaliteedi ja hea ligipääsetavuse ühtlustamist toetavad ühised, integreeritumad, koosvõimelised, usaldusväärsed ja tõendus põhised lahendused, mis on välja töötatud kasutajapõhist lähenemisviisi arvestades ning mis panustavad teadustegevusse ja tõendus põhisesse poliitikakujundamisse.</p> <p>Maapiirkondades on kiirele internetile ligipääs endiselt raskendatud. Samal ajal vajavad hõredamalt asustatud piirkondades loodud uued ettevõtted ja uued töövormid paremat juurdepääsu kiirele internetile, et luua toimiv äri- ja töötamiskeskond väljaspool linnapiirkondi. 2020. aastal moodustas 100 Mbit/s (või kiirem) ühendus kõigist interneti püsühendustest vaid 26%. Digiteenuste kättesaadavuse parandamiseks (kvaliteet), digilõhe kaotamiseks linna- ja hõredamalt asustatud piirkondade vahel ning ettevõtete ja tööalaste lahenduste toetamiseks hõredamalt asustatud piirkondades on vaja investeeringuid uutesse väga suure suutlikkusega juurdepääsuvõrkudesse ja 5G-ühenduvusse.</p>
Rohelisem Eesti (PO2)	ERF, ÜF, EMKVF		<p>Strateegia „Eesti 2035“ üks eesmärke keskendub elukeskkonnale – Eestis on kvaliteetne elukeskkond, mis on kõigi vajadusi arvestav ja turvaline. 2035. aastaks soovime suurendada inimeste rahulolu elukeskkonnaga ja parandada kestliku arengu keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajaid. Strateegia eesmärkide saavutamist toetatakse investeeringutega, mis põhinevad alltoodud arenguvajadustel.</p> <p>Kasvuhoonegaaside heitkoguste näitajad on Eestis olnud stabiilsed. Eesti kasvuhoonegaaside heitkogused, (v.a LULUCF), olid 2019. aastal 14 699,12 kt CO₂ ekvivalenti³. Eesti 2030. aasta kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise seotud eesmärk on üks ELi ambitsioonikamaid (-70% vs 1990). Kuid seatud eesmärgi saavutamiseks on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, sh sektorites, mis ei kuulu heitkogustega kauplemise süsteemi. Tööstus- ja põllumajandussektoris on kasvuhoonegaaside heitkogused kasvanud. Lisaks avaldavad kliimale negatiivset mõju ka renoveerimata küttesüsteemide ja hoonete kasutamise seotud kõrge energiakulud. Hoonete energiatarbimine moodustab Eesti energiabilansist märkimisväärse osa (40–45%). Elamute energiatarbimise suurendamiseks planeeritavad investeeringud põhinevad dokumentidel „Eesti energiamajanduse arengukava aastani 2030“ ja määratletud Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia“ Hoonefondi rekonstrueerimisega võib väheneda kuni 50% hoonete soojusenergia vajadusest.</p> <p>Jäätmeäritlussektoris ja ringmajanduses on üks peamisi probleeme olmejäätmete ringlussevõtu määr, mis on Eestis 30,8%⁴ (2019), ELi keskmine näitaja on 47,7%. Teine probleem on madal ressursitootlikkus (0,44 eurot</p>

² <https://e-estonia.com/>

³ Keskkonnaministeerium, 2019, „Kasvuhoonegaaside heitkogused Eestis aastatel 1990–2019. Riiklik inventuuriaruanne“, Tallinn, allikas: https://www.envir.ee/sites/default/files/Kliima/nir_est_1990-2019_15.03.2021.pdf

⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_rt120/default/table?lang=en

		<p>kilogrammi kohta 2018. aastal), kus on suur lõhe ELi keskmise näitajaga (1,91 eurot kilogrammi kohta 2018. aastal) Ettevõtluses tuleb suuremat rõhku panna keskkonnahoidlikele tehnoloogiatele, tõhusale tootmisele ja kohalike loodusvarade loodavale väärtusele. Umbes 21% Eesti VKEdest rakendab meetmeid energia säästmiseks, kuid ainult 8% säästab vett ja 9% minimeerib jäätmeid. Eesti VKEd säästavad kõige vähem materjale (15%), rakendavad ettevõttesiseselt materjali korduvkasutust või jäätmete ringlussevõttu (13%). Jäätmekäitluse ja ringmajanduse kitsaskohti (sh jäätmetekke vältimine) käsitletakse dokumendis „Riigi jäätmekava 2022–2028“.</p> <p>Kliimamuutused mõjutavad Eestit juba rannikuerosiooni ja üleujutuste kujul, mõjutades majandust ja kahjustades taristut. Taristu planeerimisel ja linnakujunduses tuleb arvestada kliimamuutuste mõju ja seda ennetada. Kohalike omavalitsuste ja riigi valmisolek kriiside reageerida on väike, koostöö on kesine ja võimalikke kriise võidakse alahinnata. Riskide hindamiseks ja ennetamiseks koostatakse riskianalüüs, mis põhineb „Eesti tuleviku kliimatsenaariumidel aastani 2100“ ja milles käsitletakse kõiki loodus- ja kliimamuutustest tulenevaid ohte.</p> <p>Keskonda ja õhukvaliteeti mõjutab suuresti transport. Eelistatakse kasutada erasõidukeid (enamasti sõiduaudod) ning seetõttu ei ole ühistranspordi kasutajate hulksuurenenud. Sellel on otsene negatiivne mõju keskkonnale ja inimeste tervisele (eriti linnapiirkondades). Transpordisektor on Tallinna õhukvaliteedi halvenemise peamine põhjus. 2016. aastal põhjustas kokkupuude tahkete peenosakestega (PM2,5) umbes 500 enneaegset surma. Alternatiivkütuseid kasutavate sõidukite hulk on väike (2019. aastal 1,9%). Samuti on oluline alternatiivkütuseid kasutavate sõidukite sh ühistranspordi kasutamine hõredalt asustatud piirkondades. Rattaradade võrgustik on puudulik ja ebapiisav selleks, et märkimisväärselt motiveerida jalgratta kasutamist igapäevase liikumisviisina. Puhta õhu tagamiseks linnakeskkonnas tuleb samuti soodustada mittefossiilkütuseid kasutavate sõidukite kasutuselevõttu, vaja on investeringuid jalgrattateede võrku ja muid terviklahendusi säästva liikuvuse edendamiseks. Õhusaaste vähendamiseks ja tervise toetamiseks tuleb suurendada energiatõhusust ja linnatranspordisüsteemide suutlikkust ning arendada keskkonnasõbralikke tehnoloogiaid.</p> <p>Kalandus- ja vesiviljelussektori arengu strateegilised eesmärgid on paika pandud dokumendis „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (PõKa). Veekogude rohkus ja looduslikud tingimused Eestis tagavad suhteliselt head ja mitmekesised kalavarud ning nende loodusliku taastootmise. Keskkonnamuutuste ja inimtegevuse tõttu on kudemispaikade arv siiski märkimisväärselt vähenenud ja suurel hulgal kasutatakse ka majanduslikult olulisi kalavarusid, mis ei ole pikaajaliselt kestlik. Läänemere traalimine on muutunud elujõuliseks tänu investeringutele ja tootjaorganisatsioonide asutamisele, kuid kitsaskohaks on laevade pikk kasutuskestus. Kaugpüügi arengut piiravad nõrk püügivõimsus ja püügilaevastiku vananemine. Kalatööstus on orienteeritud ekspordile – külmutatud kala moodustab 65% kogu kalatoodete ekspordist. Magevee vesiviljelus on killustatud, madalal tootmistasemel kasutatakse küll mitmesuguseid tootmismeetodeid, kuid merevee vesiviljeluses nähakse uusi arenguvõimalusi. Kogu sektori probleemiks on veel ka tööjõu vananemine, spetsialistide ja oskustöölise nappus ning kalanduse vähenenud atraktiivsus noorte jaoks. Kuigi kalapüügilubade ja andmevahetuse jaoks on loodud erinevad digilahendused, mis tõhustavad järelevalvet, siis professionaalses ranna- ja siseveepüügis kasutatakse digilahendusi veel tagasihoidlikult.</p> <p>Innovatsiooni ja tootearendusse tehtavate erainvesteringute tase on üldiselt madal. Kõigis allsektorites tuleb tähelepanu pöörata loodusvarade, sealhulgas energiatõhususe paremale kasutusele.</p>
--	--	--

<p>Ühendatum Eesti (P03)</p>		<p>ERDF, ÜF</p>	<p>Pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ üks eesmärke on kvaliteetne elukeskkond, mis on kõigi vajadusi arvestav ja turvaline. Elukeskkonnaga rahulolumäär on 84,54% (2020) ja ebaloomulike surmapõhjuste osakaal 100 000 elaniku kohta oli 57,96 (2019). Investeeringutega toetatakse strateegia „Eesti 2035“ eesmärkide saavutamist ja need põhinevad allpool esitatud arenguvajadustel.</p> <p>Eesti on hõredalt asustatud riik ELi äärealas ja paljud valdkonnad sõltuvad hästitoimivast transpordisüsteemist. Ühendatusesse ja linnakeskkonda tehtavate investeeringute kavandamisel tuleb arvesse võtta elanikkonna vananemist ja linnastumist. Eesti elas linnades 2018. aastal 69,4% elanikkonnast ja eakate elanike osakaal kasvab 2035. aastaks 25%ni. Selliste muutustega kohanemiseks peavad riiklikud ja kohalikud investeeringud olema jaotatud tasakaalustatult ning omavahel kooskõlastatult. Linnastumine avaldab täiendavat survet kestlikule liikuvusele, ligipääsetavusele, liiklusummikutele ja heitmetele. Sellistest suundumustest tulenevalt peab teenuste hea kättesaadavuse tagamiseks rakendama universaalseid planeerimisprintsipi. Samuti on maapiirkondade jaoks vaja rohkem investeeringuid, mis tagaks parema ühenduse selleks, et pakkuda inimestele häid elamis- ja töötingimusi alternatiivina linnakeskkonnale. Statistiliste andmete kohaselt on 25% kõigist avalikest teedest halvas või väga halvas seisukorras. Maapiirkondades kasutatakse valdavalt sõiduautosid, mistõttu on heal tasemel teehooldus väga oluline. Seetõttu on hädavajalik investeerida üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) põhivõrgu terviklikkuse suurendamisse, kus Eesti on nii raudtee- kui ka teedevõrkude taseme poolest üks kehvemaid ELis. Seepärast tehakse investeeringuid üleeuroopalisel transpordivõrku kooskõlas määruse (EL) nr 1315/2013 artikli 17 lõike 3 punkti b ja artikli 39 lõike 2 punkti c nõuetega ning aidatakse kaasa põhivõrgu ja selle juurdepääsude valmimisele, ehitades 2+1 ja 2+2 teelõike, et täita liiklusohutus- ja keskkonnanõudeid. Investeeringute vajadus transpordisektoris on kuni 2030. aastani hinnanguliselt 2 miljardit eurot maanteevõrgule ja 2,4 miljardit eurot raudteevõrgule. Samuti on eesmärk suurendada kaubavedu raudteel maanteetranspordi arvelt.</p> <p>Ühistransport on maa- ja linnapiirkondades kättesaadav 76%-le Eesti elanikkonnast, kuid ajakasutus, rongide, busside ja piletisüsteemide ühildamatus ühistranspordi kasutajate hulga kasvu ei soosi. Hõredalt asustatud piirkondades on eelkõige probleemiks kehvad teekatteolud, mis halvendab raskete ilmastikutingimuste korral läbitavust ja ligipääsu ühistranspordile. Eestis on ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks ja sõiduaja vähendamiseks vaja investeerida ühistranspordisüsteemi. Võttes arvesse Eesti väikest asustustihedust, on vaja parandada ka avalikku teedevõrku, et tagada ligipääsetavus ja vähendada transpordist tulenevat CO₂-heidet.</p> <p>Ühistranspordi kasutajate arv on võrreldes autokasutajatega langustrendis. 2019. aastal kasutas 2,6% inimestest ühistransporti, 15,6% liikles jalgsi ja 2,5% kasutas jalgratast (kõik kokku vaid 39%), ehkki ligipääs ühistranspordile on 76%-l elanikkonnast. Peamised takistused on erinevate sõitude ühildamatus ja pikk sõiduajad, mistõttu eelistatakse kasutada enamasti sõiduautot. 94% transpordisektori kasvuhõonegaaside heitkogustest tekib maanteetranspordis, sellest 67% on sõiduautode tekitatud. Raudtee võib küll vähendada maanteetranspordi kasutust suuremate keskuste vahel, kuid selle jaoks on vaja rohkem investeeringuid, et parandada sõiduajaga ja suurendada tõhusust (suurendades maksimaalset piirkiirust). Kavandatud on raudteemeede, mis keskendub üksnes säästva transpordi arendamisele: sh</p>
--------------------------------------	--	-----------------	--

			raudteede elektrifitseerimine ja kurvide õgvendamine, mis peaks tulevikus suurendama rongi liikumiskiirust ja rongireisijate arvu.
Sotsiaalsem Eesti (P04)		ERF, ESF, EMKVF	<p>Pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ sihid on järgmised: Eestis elavad arukad, terved ja tervist hoidvad inimesed ning Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud. 2035. aastaks soovime tõsta eeldatavaid tervena elatud eluaastaid ja elukestvas õppes osalemise määra, samuti tööturul ning kultuuri-, spordi- ja vabatahtliku tegevuse valdkondades osalemise määra. Meie eesmärk on tõsta ka inimeste hoolivuse ja koostöövalmiduse näitajat, suhtarvu, millega mõõdetakse erinevate sotsiaalsete rühmade vahelist suhtlust, samuti oluliste riskide näitajat.⁵</p> <p>Üldine töötuse määr Eestis on madal (6,8% 2020. aastal), kuid Ida-Virumaa piirkond eristub selgelt teistest, seal on töötuse määr Eestis keskmisest koguni kaks korda kõrgem (2020. aastal 12,3%). COVID-19 kriisi tagajärjel vähenes Eestis tööhõive Euroopa riikide keskmisest rohkem, mis viitab sellele, et ettevõtete reageerimine kriisile on olnud keskmisest tugevam, olenemata töötukassa küllaltki ulatuslikust palgatoetusmeetmest. Samal ajal napib sobivat tööjõudu tööstus-, teenindus- ja eelkõige IT-sektoris. Tööjõupakkumine ei ole sammu pidanud majanduse muutuvate vajadustega ja tööjõu oskused ei vasta tööturu vajadustele. Hiljutiste kutsehariduse ja -õppe lõpetajate tööalane konkurentsivõime ei ole piisav. Õppurite osakaal, kes lahkuvad varakult haridus- ja koolitussüsteemist ilma keskharidust omandamata, on 9,8% (2019. aastal) 18–24-aastastest noortest (ELi keskmine näitaja on 10,3%). Peale selle on COVID-19 kriisi mõjust majanduse ja tööturu kiireks taastumiseks vaja pakkuda inimestele ümber- ja täiendõpet. Lisaks haridussüsteemist varakult lahkumisele on kõrghariduses probleemiks teadus- ja inseneriõppekavade väiksem populaarsus. Eesti ja vene õppekeelega põhikoolide tulemuste vahe püsib ja suurendab piirkondlikke erinevusi ning takistab keelebarjääri tõttu liikuvust kogu riigis. Teist emakeelt kõnelevate õpilaste eesti keele oskus on endiselt kesine. Seetõttu tuleb vähesest keeleoskusest tulenevate lünkade ületamiseks suurendada võimalusi noores eas eesti keele õppimiseks. Ligi 30% Eesti elanikkonnast moodustavad muust rahvusest inimesed, kelle emakeel on muu keel kui eesti keel. Nii suure elanikkonnarühma integreerimine, et vähendada etnilist segregatsiooni tööturul ja sotsiaal-majanduslikke lõhesid, on Eesti jaoks suur probleem. Vajadus pakkuda kohanemis- ja integratsioonitoetusi (koostöömeetmed, suhtlus, teabevahetus) uutele ja suurematele sihtrühmadele suureneb sisserändajate ja tagasipöördujate arvu tõusu tõttu. Tööealine elanikkond väheneb 2035. aastaks umbes 12% võrra ning 65-aastaste ja vanemate inimeste osakaal kasvab 25%ni, mis toob kaasa kasvava nõudluse tööjõu järele. Erinevate paindlike lahenduste, vanussurve vähendamise ja elanikkonna tervise parandamisening vanurite ja elukestva õppe võimaluste suurendamise, abil saab riik leevendada tööjõupuudust ja soodustada pensionipõlves töötamist. Töötute või mitteaktiivsete inimeste toomine tööturule ja kõige suuremate riskirühmade toetamine (nt vähenenud töövõimega ja terviseprobleemidega inimesed, mittetöötavad ja mitteõppivad noored, hoolduskoormusega inimesed, muukeelsed ja vanemad töötajad, pärast lapsehoolduspuhkust tööle naasvad noored emad, väheste või vananenud oskustega töötajad vms) on hädavajalik. Riskirühmade positsiooni parandamiseks tööturul, soolise palgalõhe vähendamiseks ja samal ajal tööandjate ootuste täitmiseks on oluline pakkuda õppijakeskseid koolitusi ja digioskuste edendamise võimalusi, mis valmistavad töötajaid ette lahkumiseks vananenud tehnoloogiaga majandussektoritest, toetada tööhõive edendamist maapiirkondades ja aidata integreerida erivajadustega inimesi tööturule.</p>

⁵ <https://www.oecd.org/social/risks-that-matter.htm>

			<p>Oodatava eluea ja keskmiselt tervena elatud aastate pikendamiseks on oluline toetada meetmeid, mis aitavad parandada elanikkonna tervisealaseid teadmisi, vähendada tervisealast ebavõrdsust, täiustada integreeritud ja inimkesksetele tervishoiuteenustele võrdselt ja õigeaegset juurdepääsu ning vähendada materiaalsel puudust. Samuti on vaja tähelepanu pöörata turvalise elu- ja töötamiskeskonna loomisele ning töötervishoiu kvaliteedi tõstmisele. Erilist tähelepanu tuleb pöörata suurele hoolduskoormusele, mis takistab tööturul osalemist ja suurendab vaesusriski. Vananeva elanikkonna ja krooniliste haigustega inimeste osakaalu suurenemise tõttu on vaja tervishoiuteenuste, sealhulgas pikaajalise hoolduse ja töötervishoiu kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamiseks nõuetekohaseid, asjatundlikke ja motiveeritud tervishoiutöötajaid ja spetsialiste, keda toetavad nii teenusehaldus kui ka uuenduslikud digilahendused.</p> <p>Hoolekandesüsteemi arendamine põhineb deinstitutionaliseerimise (DI) põhimõttel. Praegu on Eestis 80 000 pikaajalist hooldatavat, kuid tegelikult vajab pikaajalist hooldust hinnanguliselt vähemalt 132 000 inimest. Vaja on investeerida kogukonnapõhistesse teenuste üksustesse, teenusekeskustesse, päevahoidu ja muude teenuste arendamisse, mis vähendaks hoolduskoormust ja toetaks inimeste võimalikult iseseisvat toimetulekut. Pikaajalise hoolduse korralduse muutmiseks on vaja toetada sekkumisi, mis aitavad kaasa tervishoiu- ja hoolekandesektori integreerimisele. See hõlmab nii teenuste arendamist kui ka investeeringuid sotsiaal ja tervishoiu sektori taristusse deinstitutionaliseerimise põhimõttest ning inimeste iseseisvat elu ja toimetuleku igakülgset toetamisest lähtuvalt.</p> <p>Varasematel programmiperioodidel on väikesemahulist ranna- ja siseveekalandust tulemuslikult arendatud, kasutades kogukonna juhitud kohaliku arengu lähenemisviisi, kuid keskmine sissetulek ja investeerimissuutlikkus on vähese kalasaagi, madala kalahinna ning kalandus- ja vesiviljelustoodete tootmis- ja töötlemissuutlikkuse alakasutamine tõttu endiselt väikesed. Kalasadamad ja lossimiskohad vajavad jätkuvalt investeeringuid, et täiustada taristut ja varustust ning edendada multifunktsionaalsust.</p>
Inimestele lähedasem Eesti (P05)		ERF	<p>Strateegia „Eesti 2035“ sihid on järgmised: „Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“, „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond ning „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik.“ Rahulolu elukeskkonna ja kestliku arengu keskkonnanäitajatega on 2035. aastal suurenenud. Kavandatud investeeringud on kooskõlas strateegia „Eesti 2035“ eesmärkidega ja vastavad alltoodud arenguvajadustele. Samuti peaksid sekkumised allpool mainitud probleemide lahendamiseks põhinema Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetel.</p> <p>Eestis on suured piirkondlikud erinevused elatustasemes ja töötuse määras. 2019. aastal elas Eestis suhtelises vaesuses 20,7 % elanikkonnast (ELi keskmine näitaja on 17%), ja erisused on piirkondlikult suured – Lõuna-Eestis elas suhtelises vaesuses 25%, Ida-Virumaal aga 29.3%. 2019. aastal oli töötus Harjumaal 3,4% ja Tartumaal 4,1%, Ida-Virumaal oli see aga 8,7% ja Valgamaal 9,1%. Vaesus ja töötus on üksteisega seotud ning nende vastu võitlemise jaoks on vaja piirkondlikke meetmeid, sh uute töökohtade loomise eesmärgiga</p> <p>Atraktiivse piirkondliku ettevõtluskeskkonna loomiseks on oluline toetada piirkonna vajadustest tulenevaid tegevusi integreeritult. Teiselt poolt on oluline võimaldada töötutele ja mitteaktiivsetele töötajatele tugiteenuseid.</p> <p>Linnastumise ja rahvastikum muutustega tegelemisel tuleb investeerida ettevõtluse, hariduse ja muude oluliste valdkondade arendamisse, võttes arvesse piirkondlikke eripärasid. Samuti on vaja kohalike omavalitsuste</p>

			<p>suutlikkust toetavaid meetmeid, sh avalike teenuste arendamiseks ja pakkumiseks.</p> <p>Sissetulekutes on suuri piirkondlikke erinevusi, mis toob samuti kaasa tervisealase ebavõrdsuse. Harjumaal, kus elab 45% Eesti elanikkonnast (2020) ja luuakse 65% riigi SKPst (2018), on sissetulekud küll ELi keskmise lähedal, kuid teistes piirkondades on need palju madalamad. Endiselt on probleemiks ka sooline palgalõhe. Selgelt paistab soolise palgalõhe poolest silma Ida-Virumaa seal on see 27,9% (2017), Eesti keskmine oli 2018. aastal 18,7%. Piirkondlike sissetulekute erinevus Harjumaal ja teiste piirkondade vahel tuleneb elanikkonna kiiremast vähenemisest ja vananemisest teistes piirkondades ning eelkõige noorte väljavoolust. Kõrgema kvalifikatsiooniga töötajad ja töökohad on liikunud üksikutesse suurematesse linnapiirkondadesse, mille tagajärjeks on madala sissetulekuga elanike ja eakate suur osakaal väljaspool linnapiirkondi. Seetõttu valitseb tööandjate hinnangul kvalifitseeritud tööjõu puudus, mistõttu tuleb tööjõupuuduse probleemi lahendamiseks edendada vajaduspõhiseid ümberõppevõimalusi või kasutada muid lahendusi.</p> <p>Ida-Virumaa (ja vähemal määral ka Kagu-Eesti) eristub teistest Eesti piirkondadest, sest seal valitsevad kõige suuremad piirkondlikud sotsiaal-majanduslikud erinevused. OECD 2018. aasta andmete kohaselt oli Ida-Virumaa OECD 395 piirkonnast viimase 20% hulgas, mis on kõige madalama arengutasemega piirkonnad. Inimeste eeldatavad tervena elatud eluaastad varieeruvad piirkondade lõikes – Lõuna-Eestis ja Ida-Virumaal on see näitaja Põhja- ja Lääne-Eestiga võrreldes umbes 10 aastat lühem (2018), ning samuti on see proportsionaalne sissetuleku suurusega. Füüsilisel ja sotsiaal-majanduslikul elukeskkonnal on märkimisväärne mõju inimese tervisele ning selle kujundamisel on oluline kohalike omavalitsuste ja kogukondade koostöö. Ettevõtetus on Ida-Virumaal Eesti madalaimal tasemel – Eesti keskmine näitaja oli 2018. aastal 99,8 ettevõtet 1000 elaniku kohta, Ida-Virumaal oli aga asjakohane näitaja 45,8 ettevõtet.</p> <p>Linnapiirkondade arendamisel on riigi majandusarengus oluline roll. See on ka Euroopa Komisjoni poolt esile tõstetud prioriteetne eesmärk. Suuremad linnapiirkonnad seisavad silmitsi mitmete ebaühtlasekasvuga kaasnevate probleemidega, nagu valglinnastumisega kaasnevad soovimatud keskkonnamõjud, ühise probleemina muutuvad aina olulisemaks keskkonna- ja kliimaküsimused. Nutikad linnakeskkonna lahendused pakuvad üha suuremat võimalust probleemidega toimetulekuks. Ida-Virumaa linnapiirkondade probleemid on seotud elukeskkonna vähese atraktiivsuse, alakasutatud linnasiseste alade suure osakaalu ja elamufondi vajadustele mittevastavusega.</p>
Õiglase Üleminek		Õiglase ülemineku fond (JTF)	<p>2019. aastal liitus Eesti ühiseesmärgiga saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalne Euroopa ja 2020. aastal Euroopa Komisjoni 2030. aasta kliimaeesmärgi kavaga, milles tehakse ettepanek vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 2030. aastaks vähemalt 55% võrra ja määratletakse Euroopa vastutustundlik tegevuskava selleks, et saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus.</p> <p>2019. aasta detsembris edastas Eesti Euroopa Komisjonile oma riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030 (REKK 2030), milles seatakse eesmärgid vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid ja primaarenergia tarbimist ning suurendada taastuvenergia osakaalu, säilitades samal ajal energiavarustuskindluse.</p> <p>Enamiku Eesti kasvuhoonegaaside heitkogustest toodab energeetikasektor, see moodustas 2018. ja 2019. aastal vastavalt 68% ja 56% kasvuhoonegaaside koguheitest. Märkimisväärse osa energeetikaga seotud heitkogustest põhjustab fossiilkütuste ulatuslik tarbimine elektrienergia ja soojuse tootmiseks. 2019. aastal oli primaarenergia pakkumine 218,9 PJ, millest</p>

			<p>põlevkivi (mitte segi ajada põlevkiviõliga) moodustas 65%. Seetõttu mõjutab energeetikasektori ja eriti põlevkivisektori ümberkujundamine kõige rohkem Eesti edusamme kliimaneutraalsuse suunas. Teiselt poolt, näeme viimastel aastatel toimunud energeetikasektori heitmete 12% langusest, et energeetikasektoris on juba toimumas suured muutused.</p> <p>Põlevkivisektor on suurel määral koondunud Eesti Ida-Viru maakonda, mistõttu seal asuvad põlevkiviga seotud ettevõtted toodavad üle 50% kogu Eesti kasvuhoonegaaside heitkogustest. Seetõttu on kliimaneutraalsusele üleminekul kõige suurem mõju, ja seda juba praegu, eelkõige sellele piirkonnale.</p> <p>Põlevkivisektor on olnud Eesti majanduse jaoks strateegiliselt tähtis alates 1920ndatest aastatest ja on olulisel määral mõjutanud Ida-Virumaa sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnatingimusi. Põlevkivi kaevandamise ja töötlemise tippaeg oli Ida-Virumaal 1980ndatel aastatel, kui ainuüksi kaevandustes töötas üle 14 000 inimese. Alates 1990ndatest aastatest on sektor olnud languses ja praegune töötajate hulk kõikides sektori tuumikettevõtetes kokku on ligikaudu 5000 inimest.</p> <p>Põlevkivisektori töötajad moodustavad 13% kõigist piirkonnas tegutsevate ettevõtete töötajatest, kuid nende eest makstavad tööjõumaksud moodustavad 1/4 piirkonna tööjõumaksudest. Põlevkivisektorit iseloomustab maakonna ja Eesti keskmisest palgast märkimisväärselt kõrgem keskmine palk, mis muudab töötajate liikuvuse raskeks. Põlevkivisektori tuumikettevõtted on Ida-Viru maakonna majanduse nurgakiviks nii käibe kui ka suure mõju poolest neist sõltuvatele ettevõtetele.</p> <p>Et põlevkivist elektritootmist saaks õiglaselt järk-järgult lõpetada, on üleminekuajal vaja sihtotstarbelist toetust põlevkivist väljumise sotsiaal-majanduslike ja keskkonnamõjude vähendamiseks.</p>
--	--	--	--

2. POLIITIKAVALIKUD, KOORDINEERIMINE JA VASTASTIKUNE TÄIENDAVUS

2.1. Kokkuvõtte poliitikavalikutest ja peamistest tulemustest, mida oodatakse partnerlusleppega hõlmatud iga fondi puhul

<p>Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) toel on 2021–2027 eelarveperioodil ja osana poliitikaeesmärgist „Nutikam Eesti“ tehtud ettepanekuteadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni edendamiseks töötada välja arengu stiimulid.. Toetusi suunatakse tehnoloogia- ja teadmismahukate sektorite suunas liikumisele, suurendades ettevõtete vajaduste ja teadusasutuste prioriteetide vahelist koostoimet, samuti investeringuid organisatsioonide digitaliseerimiseks ja automatiseerimiseks, et parandada tootlikkust, innovatsiooni ja edupotentsiaali nutika spetsialiseerumise sektorites. ERFi ja nutika spetsialiseerumise raames Kavandatud sekkumiste tulemusena suureneb riikliku teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja innovatsioonisüsteemi kohalik mõju sotsiaal-majanduslikule valdkonnale, millega kaasneb kasvualdkondade ettevõtete lisandväärtuse kasv. VKE-dele suunatud sekkumiste fookus on kasvupotentsiaali suurendamine ja konkurentsivõime, toetades ekspordisuutlikkust, rahvusvahelistumist ja parandada positsiooni ka globaalsetes väärtusahelates. Nende sekkumiste tagajärjel paranevad ettevõtete tõhusus ja ekspordisuutlikkus, kasvab lisandväärtus, suureneb ettevõtlusega tegelemine Eesti elanike seas, kaasneb äri kasvupotentsiaali realiseerimine ning VKEde jaoks kapitali kättesaadavuse arendamine. Internetipõhiste teenuste täiustamisega seotud ERFi investeringud on suunatud avaliku ja erasektori ühise teenindusruumi loomisele, et toetada uusi interaktiivseid veebilahendusi (sh valmisolek või loodavad tingimused võimaliku piiriülese suhtluse jaoks) ja nende rakendamist, samas toetades endiselt meetmete järjepidevust, toimivust ja olemasolevate kohati aegunud süsteemide kestlikkust.</p> <p>Eesmärgi „Rohelisem Eesti“ raames eraldatakse märkimisväärne osa ERFi vahenditest investeringuteks hoonete energiatõhususe parandamiseks ja selle kaudu kliimaeesmärkide saavutamiseks. Samuti aidatakse kaasa säästva energiatarbimise suurendamisele, moderniseerides kaugküttesüsteeme, rakendades säästvamaid kütelahendusi ja edendades biometaanit kasutamist. Investeringute kaudu suureneb energiatõhusate ja keskkonnasõbralike lahenduste kasutus kohalikes taristutes (kaugküttesüsteemid) ning kaasneb taastuvenergia kogutarbimise osakaalu tõus kogu</p>
---

energeetikasektoris Lisaks kasutatakse eesmärgi „Rohelisem Eesti“ raames ERFi toetusi kliimamuutustega seotud riskide ennetamiseks, kliimamuutuste mõjudega tegelemiseks valmisoleku suurendamiseks ja kliimamuutuste mõjude leevendamisele kaasaaitamiseks, sidudes CO₂ märgalade kohal. Linnapiirkondade säästliku liikuvuse jaoks on kavas taotleda ERFi rahalisi vahendeid tsentraalse rattateede võrgustiku rajamiseks, head avalikku ligipääsu võimaldavate kogukondlike keskuste kavandamiseks ja Tallinna kergrööbastranspordivõrgu arendamiseks – need on vaid mõned eesmärgid, et saavutada süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamine kestlike ja elujõuliste transpordiühenduste arendamise kaudu.

Eesmärgi „Nutikam Eesti“ raames suunatakse ERFi vahendid suure suutlikkusega lairibataristu arendamisse, et tagada usaldusväärse ja kiire internetiühenduse kättesaadavus Eesti maapiirkondades, arendades 5G-võrku kõige olulisemates transpordikoridorides, samuti elu- ja äripiirkondades, et luua ettevõtete ja inimeste jaoks tingimused 5G-sideteenuste ja 5G kasutuseks, et arendada ettevõtete pakutavaid teenuseid. ERFi vahendid on seotud ka poliitikaeesmärgiga „Sotsiaalsem Eesti“, mille raames investeeritakse avalikesse tervishoiuteenustesse ja sotsiaalhoolekande taristusse, millega toetatakse teenuste kättesaadavuse parandamist, pikaajalist hooldust ja integreeritud sotsiaalteenust deinstitutionaliseerimise põhimõtete kohaselt.

Eesmärgi „Inimestele lähedasem Eesti“ raames suunatakse ERFi rahalised vahendid linnapiirkondade terviklikku sotsiaal- ja majandusarengusse, samuti kasutatakse neid atraktiivsete piirkondlike elu- ja äripiirkondade, kättesaadavate avalike teenuste ja kohalike omavalitsuste võimekuse tõstmiseks kogu riigis. Selliste sekkumiste tagajärjel saab piirkondlik ettevõtlussektor hoogu juurde ja loob lisandväärtust. Väheneb piirkondlik jõukuslõhe ja elukvaliteet paraneb kogu Eestis: linnades, väikelinnades ja maapiirkondades.

Ühtekuuluvusfondi vahendeid on kavas poliitikaeesmärgi „Rohelisem Eesti“ raames eraldada, valmisoleku parandamiseks toimetulekuks kliimamuutuste mõjudega ja nendega kohanemiseks. Samuti on eesmärk minimeerida kliimamuutusest tulenevaid ohte ja vähendada selle mõjudest tulenevat kahju majandusele ja loodusele. Samuti soovitakse Ühtekuuluvusfondi toel parandada ringmajandust ja suurendada ettevõtete ressursitõhusust, et vähendada jäätmeteket, suurendada jäätmete ringlussevõtu suutlikkust ning rakendada tootmis- ja tarbimismustreid, mis põhinevad ringmajanduse põhimõtetel. Taristu puhul on kavas fondi vahendeid investeerida raudtee elektrifitseerimisse, et vähendada sõiduaega ja süsinikdioksiidi heidet, seades prioriteediks säästvate transpordiliikide arenduse. Lisaks sellele on fondi vahendeid kavas suunata teedevõrku, et täita 2030. Aastaks üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) väljaehitamise kohustus. Investeeringud on peamiselt suunatud liiklusohutuse suurendamisele, sõitjate sõiduaja ja transpordikulude vähendamisele ning transpordi keskkonnamõju leevendavate meetmete väljatöötamisele.

Euroopa Sotsiaalfondi+ (ESF+) vahendite abil tehakse ettepanek tegeleda Eesti peamiste arenguvajadustega sotsiaal-, tervishoiu-, elukestva õppe ja tööturu sektoris. Keskendutakse mh laste ja noorte (sh tõrjutusriskiga noorte) haridustee toetamisele, tööturule sisenemise võimaluste edendamisele, integratsiooni toetamisele, pikaajalise hoolduse korraldamisele, inimeste tervena elatua pikendamisele, tervisealase ebavõrdsuse vähendamisele, töövõime kaotuse prognoosimisele ja tervishoiu edendamisele, tööturu vajadustest lähtuva elukestva õppe toetamisele ja puudust kannatavate inimeste aitamisele. Selliste sekkumiste tagajärjel suureneb sotsiaalne ühtekuuluvus, sotsiaalne kaasatus, noorte osalus hariduses, tööhõive suurenemine, kuid samuti hooldusvajadustega ja enim puudust kannatavate inimeste hulga suurenemine tööturul. Eeldatav tulemus on tervem tööeline elanikkond, vähem tervisekahjustusi ja osalise tervisekaotusega inimeste suurem osalemine tööhõives. Uus- sisserändajad teistest riikidest, kes räägivad võõrkeelt, samuti Eesti alalised elanikud, kes ei oska eesti keelt, on lõimunud ja nad osalevad aktiivselt tööhõivesektoris ja Eesti ühiskonnas laiemalt. Tööeliste elanike kvalifikatsioon ja oskused vastavad tööturu nõudmistele ja need toetavad nende jätkuvat töötamist või tööturule sisenemist ning sellega kaasneb sissetuleku tõus. Selliste sekkumiste tagajärjel paraneb raskustes olevate inimeste toimetulek ja samuti nende elukvaliteet.

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF 2021–2027) vahendeid kasutatakse kooskõlas Euroopa ühise kalanduspoliitika (ÜKP) keskkonnaalaste, majanduslike ja sotsiaal-majanduslike eesmärkidega. Sekkumised on suunatud heas seisundis kalavarude saavutamisele, kalandus- ja vesiviljelussektori kestlikkuse suurendamisele ning arengule, mis tagab konkurentsivõime, toodangu kvaliteedi, kõrgema lisandväärtuse, ekspordikasvu ja keskkonnateadliku harrastuskalapüügi suurenemise. Sekkumiste tagajärjel on selgunud, et nii heas seisundis kalavarude osakaal kui ka harrastuspüügi mõju majandusele on suurenenud. Soovitud tulemused on kalandus- ja vesiviljelussektoris töötatavate inimeste keskmise vanuse vähenemine ning töötajate keskmise töötasu kasv. Kasvab ettevõtete kasum, lisandväärtus ja eksporditavate kaupade koguväärtus. Sekkumine võimaldab arendada merekeskkonda kahjustamata kestlikku kalandus- ja vesiviljelussektorit, kohanedes kliimamuutuste mõjudega, majanduslikult tasuvat töötlevat tööstust ning suurendada rannikualade kogukondade tööhõivet ja võimalusi.

Õiglase ülemineku fondi abil tegeleb Eesti kliimaneutraalsusele ülemineku majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnamõjudega Ida-Viru maakonnas, kuhu on koondunud väga süsinikdioksiidimahukas põlevkivisektor.

Avalikkuse teavitamise ja sihtuuringute tulemuste kohaselt ulatuvad üleminekumõjud alates mitmeastmelisest majandusmõjust kogu piirkonna majandusele (mõjutades näiteks tööhõivet, ettevõtlust, karjääri- ja koolitusvõimalusi) kuni piirkonna kohalike omavalitsuste suutlikkuseni osutada avalikke teenuseid. Nende põhjal kaardistati kolm peamist arenguvajadust: 1) Ida-Viru maakonna majanduse ümberkorraldamine eesmärgiga seda mitmekesistada ja luua uusi kõrge lisandväärtusega töökohti, 2) ülemineku protsessist mõjutatud inimeste ja kogukondade toetamine ning 3) kaevandustegevuse ja põlevkivi töötlemisega seotud keskkonnamõtjude vähendamine. Selliste arenguvajaduste rahuldamiseks on õiglase ülemineku fond Eestis jagatud kaheks peamiseks programmiliseks tegevussuunaks: „majandus ja tööhõive“ ning „keskkond ja sotsiaalne kaasatus“ (proportsionaalne jagunemine on ligikaudu vastavalt 80% ja 20%). Sellest tulenevalt toetatakse hinnanguliselt üle 400 VKE, luuakse enam kui 2000 uut töökohta ja ligikaudu 60 ha saastatud maad taastatakse kasutuseks rohealadena, arendusmaana jne.

2.2. Fondide koordineerimine, piiritlemine ja vastastikune täiendavus ning, kui see on asjakohane, riiklike ja piirkondlike programmide koordineerimine

2021–2027 perioodi partnerlusleppe ettevalmistamine ja a vahendite rakendamise planeerimine toimus koos riigi pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ ettevalmistamisega, et ühendada struktuurifondide eesmärgid üleriigiliste ja piirkondlike strateegiliste algatustega. „Eesti 2035“, loomist, kui üldist katusstrateegiat, on ühiselt juhtinud Rahandusministeerium ja Riigikantselei. Strateegias kaardistatakse Eesti eelseisvad arenguvajadused, seatakse Eestile pikaajalised arengusuunad ja -eesmärgid ning määratletakse eesmärkide saavutamiseks vajalikud muudatused. Strateegia on piirkondlike arengukavade alusdokument, „ millega viiakse vastavusse riiklikud planeerimisprotsessid, hõlmates kavandamist ja eelarvestamist, ELi vahendite planeerimistsh ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava koostamise. Strateegia „Eesti 2035“ ettevalmistamisse, maakonna arengukavade, samuti partnerlusleppe ja rakenduskava koostamisse on panustanud nii huvirühmad, laiema avalikkus kui ka kõik fondide rakendamise seotud ministeeriumid.

Siseministeerium, vastutab siseturvalisuse ja rändepoliitika väljatöötamise ja elluviimise eest. See hõlmab ka spetsiifiliste EL fondide [Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond (AMIF), Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (BMVI) ning Sisejulgeolekufond (ISF)] rakendusasutuse ülesannete täitmist. Kaasatud on ka Maaeluministeerium, mis koordineerib ja kavandab Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi ning Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ja nende rakendamist Eestis. Peale selle on protsessi kaasatud Rahandusministeeriumi esindajad koos Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu ja mitmesuguste huvirühmadega, kes vastutavad õiglase ülemineku kava koostamise ja selle elluviimise eest kogu Eestis. Lisaks strateegilisele tasemele on ulatusliku koostöö raames toimunud põhjalikud arutelud rahaliste vahendite kasutamise teemal – kuidas parimal võimalikul moel 2021–2027 perioodil eesseisvaid probleeme ja arenguvajadusi lahendada. Aruteludest tulenevad kokkulepped ja meetmete jaotus on sõnastatud rakenduskavas. Koostöö struktuurifonde haldavate asutuste vahel jätkub nii meetmete väljatöötamise protsessis kui ka rakendamise ja järelevalve ajal, vajalike meetmete tingimuste koostamise protsessis osalevad kõik asjaomased asutused ja peamised partnerid.

Peale igapäevase kaasamise, teabevahetuse ja koostöö, toetatakse fondide haldamisi ühiste elektrooniliste infosüsteemidega. Need süsteemid on liidestatud ja jagatav teave on kõigile osapooltele kättesaadav.

2.3. Partnerlusleppega hõlmatud fondide, AMIFI, ISFi ja BMVI ning muude liidu vahendite vastastikune täiendavus ja koostoime

Erinevate vahendite ja rakenduskavade kooskõlastamine, vastastikune täiendamine ja koostoime on tagatud ühtse planeerimise ja mitmesuguste eelarvestamisega seotud protsesside sünkroniseerimise teel. Vahendite kasutamise aluspõhimõtted ja strateegiline võrgustik baseerub „Eesti 2035“ pikaajalisel katusstrateegial ning uutel riiklikel arengukavadel, milles määratletakse valdkondade arengusuunad ja prioriteetsed meetmed. Ühe- ja nelja-aastase riigieelarve planeerimise raames tagab see suutlikkuse täiendada erinevaid vahendeid ja sünergiaid, olenemata allikast. Lisaks muudele alusdokumentidele kaalutakse nii Läänemere strateegia kui ka tegevuskava kasutamist, et luua piiriüleste meetmete kaudu võimendus ja sünergia. Strateegia „Eesti 2035“ elluviimisel ja piirkondlikes

arengukavades eesmärkide saavutamise eelarve tegemise protsessis käsitletakse kõiki vahendeid ühiselt (sh erinevad ELi fondid). Riiklik taaste- ja vastupidavuskava on riikliku reformiprogrammi „Eesti 2035“ lisa, mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavaid reforme ja investeeringuid ning täiendab ühtekuuluvuspoliitika ja liidu rahalistest vahenditest rahastatavaid meetmeid. Rahastamise piiritlemine tagatakse Rahandusministeeriumi juhitud ja valdkondlike ministeeriumidega kooskõlastatud eri fondide programmitöö protsessis ning samuti meetmete kavandamise protsessis.

Eelarveperioodi 2021–2027 partnerluslepe ja rakenduskava koostamisse on kaasatud ka muud ELi rahastamisvahendid (sealhulgas Euroopa territoriaalse koostöö programmid, Euroopa ühendamise rahastu, programm „Horisont 2020“, programm LIFE, siseküsimuste ja justiitsprogrammid, Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra rahastus, Eesti-Šveitsi koostööprogrammi toetuskava) ja aktiivsed asutused (nende hulgas Läänemere strateegia riiklik kontaktpunkt ja tööühm). Koostöö on vajalik nii rahastatavate meetmete kattumise vältimiseks kui ka sünergia suurendamiseks erinevaid allikaid hõlmavates piirkondades. Eesti ja ELi keskkondide kavandatud vahendid (nt Euroopa ühendamise rahastu, programmi „Horisont 2020“ erinevad meetmed, programm LIFE jt) kooskõlastatud kasutuse saavutamiseks toimub fonde haldavate asutuste vahel koostöö ja teabevahetus, et rakendada Eesti jaoks olulisi tegevusi ja edendada rahvusvahelistes koostöövõrgustikes osalemist (nt programmiga „Erasmus+“ koostööd tegevad ülikoolid; ettevõtjad konsortsiumides teadus- ja arendusasutusega programmi „Horisont 2020“ rakendamisel; programmi LIFE eesmärkide täitmisega tegelevad keskkonnaalased vabühendused). Kliimapolitiika eesmärkide saavutamisele suunatud meetmete kavandamise osana ja koostöös rahastamisasutustega kaalutakse ka lubatud ELi-sisese kasvuhoonegaaside heitkoguste ühikute kauplemissüsteemi tulude kasutust. Õiglase ülemineku fondi kasutamise kavandamisel võeti arvesse ajavahemikul 2021–2027 muude struktuurifondide ja riiklike programmide kaudu rahastatavaid tegevusi, sealhulgas REACT-EU, taaskäivitamisrahastu ja HKS-i kauplemistulu. Eesti õiglase ülemineku territoriaalse kavaga tehakse ettepanek rahastada ainult selliseid meetmeid, millel puuduvad riiklikult kavandatud analoogid või kui neil on analoogid, kuid nende maht ei ole piisav, et toetada tõeliselt õiglast üleminekut Ida-Virumaal.

Temaatiline kooskõlastamine, sealhulgas huvipakkuvate valdkondade rahastamisega seotud erinevate rahastamisallikate ühendamine, toimub eelarvestrateegia ja valdkondlike arengukavade juhtkomisjonide kaudu. Selliste komisjonide koosseisu kuuluvad ministeeriumid, Riigikantselei, huvirühmade esindajad ja eksperdid. Nende ülesandeks on esitada kooskõlas valdkondlike arengukavade ettepanekuid; anda aru, milliseid programme algatada, mis aitavad kaasa valdkonnanägemuste saavutamisele; mida programmides muuta ja milliseid programme lõpetada ning teha ettepanekuid hindamiste kohta ja tõhustamiskavade koostamiseks, sh ühtekuuluvuspoliitikas rakendatavate programmidega seotud meetmete koordineerimine ja arengukavade eesmärkide saavutamise jälgimine.

Rahastamisega tegelevad asutused jälgivad ja suunavad riigi eelarvestrateegia seireraamistikus ning igal aastal riigieelarvealaste õigusaktide väljatöötamise ja nende rakendamise kaudu ELi muid rahastamisvahendeid ning riigieelarve tuludest ja mitmesugustest vahenditest rahastatavate meetmete vastastikust täiendavust.

Näiteks käsitletakse transpordi rahastamise kavandamist selliselt, et võetakse arvesse nii kütuseaktsiisist kui ka ELi vahenditest (sh fondidest ja Euroopa ühendamise rahastust) saadud kogutulu; keskkonnapolitiika kaudu rakendatakse keskkonnatasudest laekuvaid rahalisi vahendeid, taastuvenergial põhinevate õigusaktide täiustamiseks elektriturule suunatavaid vahendeid, samuti keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste vahendeid; tööturupoliitikas rakendatakse töötukassa kaudu suunatavaid rahalisi vahendeid ja ressursse; teadus- ja arendustegevuse ning kõrghariduse kvaliteedi parandamiseks kasutatakse riigieelarve tulemuslepingutest tulenevaid vahendeid, osalust programmis „Horisont 2020“, samuti Euroopa teadusruumi vahendeid. Riigi eelarvestrateegias seotud eesmärkide saavutamise jaoks on eriti oluline rahaliste vahendite panus konkurentsivõimelisse majanduskeskkonda, haridusse, tervesse tööturгу, sotsiaalkindlustusse ja heasse rahvatervisesse, energeetikasse, transpordi- ja infoühiskonda, integratsiooni, keskkonnakaitseks ning piirkondlikku arengusse. Vabariigi Valitsusel on olemas eelarve täitmist käsitlevate regulaarsete ülevaadete aruanded ELi rahaliste vahendite kasutuse kohta. See tagab, et valitsus saab osa ühisarutelust struktuurifondide, Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi, Piirihalduse ja viisipoliitika rahastu, maaelu, merendus- ja kalatööstussektorite ning nende toetuse ja muude ELi vahendite rakendamise üle koos tulemuste, probleemide ja asjakohaste lahendustega. Kirjeldatud mehhanism annab võimaluse vajaduse korral kooskõlastada rakenduskavade muutmist, töötada läbi muudatusettepanekuid ja sõnastada asjakohaseid otsuseid.

3. INVESTEU RAAMES EELARVELISE TAGATISE VORMIS ANTAV PANUS KOOS PÕHJENDUSEGA

Ei ole asjakohane: Eesti ei tee ülekannet InvestEU-sse.

4. ÜMBERPAIGUTAMISED

Liikmersiik taotleb	☐ ümberpaigutamist piirkonnakategooriate vahel
	☐ ümberpaigutamist eelarve otsese või kaudse täitmise all kuuluvatesse rahastamisvahenditesse
	☒ ümberpaigutamist ERFi, ESF+ ja Ühtekuuluvusfondi vahel või muusse fondi või muudesse fondidesse
	☐ ERFi ja ESF+ vahendite ümberpaigutamist JTF täiendava toetusena
	☐ ümberpaigutamisi Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi alt tööhõivesse ja majanduskasvu investeerimise eesmärki

4.1. Piirkonnakategooriate vahelised ümberpaigutamised

Ei ole asjakohane: Eesti on üks NUTS2 regioon.

4.2. Ümberpaigutamised eelarve otsese või kaudse täitmise alla kuuluvatesse rahastamisvahenditesse

Ei ole asjakohane: Eesti ei tee ülekannet eelarve otsese või kaudse täitmise alla kuuluvatesse rahastamisvahenditesse.

4.3. Ümberpaigutamised ERFi, ESF+ ja Ühtekuuluvusfondi vahel või muudesse fondidesse

Tabel 2: Ümberpaigutamised ERFi, ESF+ ja Ühtekuuluvusfondi vahel või muudesse fondidesse (jaotus aastate kaupa)

Ümberpaigutamise allikas		Ümberpaigutamise siht		Jaotus aastate kaupa							
Fond	Piirkonnakategooria	Fond	Piirkonnakategooria (asjakohasel juhul)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku

Ühtekuulvusfond	Ei kohaldata	ESF+	Ülemineku piirkond	0	2 207 473	3 784 240	5 676 360	6 622 420	6 622 420	6 622 420	31 535 334
Ühtekuulvusfond	Ei kohaldata	ERDF	Ülemineku piirkond	0	629 278	988 866	1 438 351	1 977 732	1 977 732	1 977 732	8 989 691

Põhjendus

Fondide vaheliste ümbertõstete tegemisel on silmas peetud Eestile Euroopa Komisjoni poolt antud riigipõhised soovitusi 2019-2020 ning riigi arenguvajadusi kooskõlas strateegia Eesti2035 eesmärkidega. Olulised märksõnad arenguvajaduste osas on regionaalse ebavõrdsuse vähendamine (struktuurne probleem on kirde- ja kagupiirkonna majanduslik ja sotsiaalne mahajäämus võrreldes muude Eesti piirkondadega); sotsiaalse turvavõrgu parandamine ja hoolekande teenuste kättesaadavuse tõstmine; haridussüsteemi paremasse vastavusse viimine tööturu nõudlusega, samuti oskuste nappuse vähendamine.

ERFi suunatud vahendit on mõeldud esiteks Kagu-Eesti ettevõtete arengu toetamisele, et vähendada regionaalset ebavõrdsust. Piirkonnas antakse täiendavat toetust VKEde tootlikele investeeringutele, et kiirendada uute tehnoloogiate kasutuselevõttu ja suurendada lisandväärtust töötaja kohta. Teiseks toetatakse ERFi lisandunud vahenditest hoolekandega seotud tegevusi, mis aitavad ellu viia pikaajalise hoolduse reformi ning toetada tervishoiu- ja sotsiaalsektori integreerimist (investeeringud tagamaks kogukonnapõhist erihoolekandeteenust, tehnoloogia ja uuenduslike lahenduste laiem kasutamine sotsiaalvaldkonnas).

ESF+ vahendid toetavad laste vaesuse vähendamist, noorte varajase koolist lahkumise ennetamist ja vähendamist ning hariduse vastavusse viimisega tööturu nõudlusele. Lastele ja noortele on suunatud sekkumised, mis vähendavad sotsiaalset tõrjutust ning aitavad ennetada riskikäitumist, mh tegeletakse tervikliku lastekaitse süsteemi loomisega. Haridusvaldkonnas on suunaks õppekavade vastavusse viimine tööturu vajadustega, õppijakeskne lähenemine haridusele ja piisav kvalifitseeritud haridustöötajate arv. Last- ja noortegarantii eesmärkidega kooskõlas on kavandatud sekkumised lastele ja noortele, et võidelda koolist väljalangemisega ning pakkuda erinevaid hariduslikke tugiteenuseid, samuti tugimeetmed mittetöötavate ja -õppivate noorte haridusse või tööturule suunamiseks.

Ümberpaigutuste üldine eesmärk on vähendada regionaalset ja sotsiaalset ebavõrdsust Eestis ning sekkumistega on hõlmatud erinevad sihtrühmad: lapsed, noored, hoolduskoormusega, eri- ja hooldusvajadusega inimesed ning Eesti eri piirkondade elanikud

4.4. ERF ja ESF+ vahendite ümberpaigutamine JTF täiendava toetusena, põhjendusega

Ei ole asjakohane: Eesti ei tee täiendavat ülekannet ESF+ist või ERFist JTFi.

4.5. Ümberpaigutamised Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg) alt tööhõivesse ja majanduskasvu investeerimise eesmärgi

Ei ole asjakohane: Eesti ei tee ülekannet Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg).

5. TEHNILISE ABI LIIDU OSALUSE VORM

Tehnilise abi liidu osaluse vormi valik	☐ Artikli 36 lõike 4 kohane tehniline abi*
	☒ Artikli 36 lõike 5 kohane tehniline abi**

Programmiperioodil 2021-2027 soovib Eesti kasutada tehnilist abi ühtse määra alusel, kuna see toob kaasa olulise rakendussüsteemi lihtsustamise vähendades seejuures arvestatavalt administratiivset koormust. Ühtse määra alusel tehnilise abi kasutamine võimaldab keskenduda kõige olulisemale, st tulemuste saavutamisele, mitte tekkinud kuludele.

Tehnilisest abist rahastatakse Rahandusministeeriumi (liikmesriik, auditeeriv asutus, rakendusasutus), korraldusasutuse, vahendusasutuste (ministeeriumid rakendusasutustena ja rakendusüksused) ning uuena partnerite Ühtekuuluvuspoliitika vahendite rakendamisega seotud kulusid.

Tehnilisest abist toetatakse rakenduskava tõhusa ja tulemusliku elluviimisega seotud kulusid: toetuste planeerimiseks, rakendussüsteemi ja õigusraami ettevalmistamiseks, projektide valikuks, taotluste ja maksetaotluste menetlemiseks, kontrollideks ja rakendamiseks vajalikke tööjõukulusid, lähetuskulusid ja koolituskulusid; seire ja seirekomisjoni tööga seotud kulusid; rakenduskava tulemuslikkuse hindamise, analüüside ja uuringute läbiviimise kulusid; auditeerimise, teavitustegevuste, vajalike IT süsteemide kohandamise ja ülalpidamisega seotud kulusid ning keskse administratsiooni ja sihtrühma koolitamisega seotud kulusid.

Uudsenä lisandub sotsiaalpartnerite ja partnerite katusorganisatsioonide ning vajadusel muude oluliste partnerite suutlikkuse tõstmise rahastamine tehnilisest abist ning mõjude hindamise süsteemi arendamise, mõju-, tuleviku- ja õigusanalüüside läbiviimise, sh uudsete lahenduste katsetamise, ning rakke- ja ekspertrühmade rahastamine tehnilisest abist, mida eelmisel perioodil rahastati haldusvõimekuse prioriteetsest suunast. Partnerite võimendamiseks toetatakse fondidega seotud seminaride, kohtumiste ja uuringute läbiviimist riigi reformide ja poliitikakujundamises kaasa rääkimise võimekuse ja kaasumise suutlikkuse tõstmiseks; partnerorganisatsioonide juhtide ja liikmete võimekuse tõstmist (sh täiendõpet), liikmehõive suurendamist ja mainekujundust.

Tehnilisest abist jätkatakse ka soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise kompetentsikekskuse rahastamist suurendamiseks struktuurivahendeid kasutavate ja koordineerivate üksuste teadlikkust soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetest ning soodustamiseks ja toetamiseks nende põhimõtete arvestamist toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel ning rakendamisel.

Tehnilise abi kulude planeerimisel lähtutakse seotud asutustega kokku lepitud eelarve jaotusvõttest, mida korrigeeritakse vajadusel riigi eelarvestrateegia protsessis kord aastas. Vahendid planeeritakse kokkulepitud jaotusvõtme alusel seotud asutuste eelarvesse, eraldi taotlemist ja vahendite kasutamise aruandlust (üldjuhul) ei toimu. Hindamiste eelarve planeerimisel lähtutakse hindamiste kavast, teavitamiste korral lähtutakse teavitamise strateegiast, muude kulude korral lähtutakse valdkonna ekspertide prognoosidest ning täistööajale taandatud ametikoha hüvitamisel eelmise struktuurivahendite rakendusperioodi keskmisest palgakulust, mida on suurendatud 15% üldkulude ühtse määraga ning lisatud keskmine lähetus- ja koolituskulu ning inflatsioon. Partnerite võimendamise rahastamisel lähtutakse toetuse andmise tingimustes fikseeritavatest aastastest lagedest ning järgmise aasta eelarve ja tulemused lepivad kokku korraldusasutusega eelmise aasta oktoobris, partneritele

tehadse väljamakseid kuni 2 korda aastas ning nad esitavad aruande seatud eesmärkide täitmise kohta kord aastas.

6. VALDKONDLIK KESKENDAMINE

6.1. Vastavus valdkondliku keskendumise reeglitele

Liikmesriik otsustab	☒ Järgida valdkondlikku keskendamist riiklikul tasandil
	☒ Järgida valdkondlikku keskendamist piirkonnakategooria tasandil
	☐ Võtta valdkondliku keskendumise eesmärgil arvesse Ühtekuuluvusfondi vahendeid

Tabel 3: Valdkondlik keskendumine ESF+is

Liikmesriik täidab valdkondliku keskendumise nõudeid	25% sotsiaalse kaasatuse puhul Kavandatud ESF+ määruse artikli 4 erieesmärkide h-l raames	Kavandatud ESF+ programmid: 1. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027
	3 % enim puudust kannatavatele isikutele mõeldud toetuse puhul Kavandatud ESF+ määruse artikli 4 erieesmärgi m ja nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel erieesmärgi 1 raames	Kavandatud ESF+ programmid: 1. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027
	... % noorte tööhõive jaoks ette nähtud toetuse puhul Kavandatud ESF+ määruse artikli 4 erieesmärkide a, f ja l raames	Ei ole asjakohane N/A
	... % laste vaesuse vastu võitlemise toetuse puhul Kavandatud ESF+ määruse artikli 4 erieesmärkide f ja h-l raames	ei rakendu
	... % sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonide suutlikkuse suurendamise puhul Kavandatud ESF+ määruse artikli 4 kõikide erieesmärkide (välja arvatud m) raames	ei rakendu

7. PARTNERLUSLEPPEGA HÕLMATUD IGA FONDI RAHAERALDISED POLIITIKAEESMÄRKIDE, JTF ERIEESMÄRGI JA TEHNILISE ABI KAUPA RIIKLIKUL JA ASJAKOHASEL JUHUL PIIRKONDLIKUL TASANDIL

Tabel 4: Esialgsed rahaeraldised ERFist, Ühtekuuluvusfondist, JTFist, ESF+-ist, EMKVist poliitikaeesmärkide, JTFi erieesmärgi ja tehnilise abi kaupa

Poliitika eesmärgid, JTFi erieesmärgid või tehniline abi	ERF			Ühtekuuluvus fondi jaotus riiklikul tasandil	JTF**			ESF+			EMKVF i jaotus riiklikul tasandil	Kokku
	Jaotus riiklikul tasandil	Piirkonna kategooria	Jaotus piirkonna kategooriate lõikes		Jaotus riiklikul tasandil	JTFi määruse vahendid artikli 3 alusel	JTFi määruse vahendid artikli 4 alusel	Jaotus riiklikul tasandil	Piirkonna kategooria	Jaotus piirkonna kategooriate lõikes		
Poliitika eesmärk 1	740 290 285	Ülemine kupa	740 290 285					Ülemine kupa				740 290 285
Poliitika eesmärk 2	541 210 229	Ülemine kupa	541 210 229	239 028 963				Ülemine kupa			tbc	780 239 192
Poliitika eesmärk 3	0	Ülemine kupa	0	521 200 000				Ülemine kupa				521 200 000
Poliitika eesmärk 4	167 600 000	Ülemine kupa	167 600 000				512 628 677	Ülemine kupa	512 628 677			680 228 677
Poliitika eesmärk 5	192 906 000	Ülemine kupa	192 906 000					Ülemine kupa			tbc	192 906 000
JTFi erieesmärk					339 740 431	148 763 395	190 977 036					339 740 431

Tööversioon seisuga 1.10.2021

Ühissäte												
määruse artikli 36 lõike 5 kohane	59 554 640	Ülemine kupa irko nnad	59554640	19 493 050	14 155 851	6 198 475	7 957 376	21 528 660	Ülemine kupa irko nnad	21 528 660	5 843 464	120 575 665
tehniline abi (kui see on asjakohane)												
Kokku	1 701 561 154	Ülemine kupa irko nnad	1 701 561 154	779 722 013	353 896 282	154 961 870	198 934 412	534 157 336	Ülemine kupa irko nnad	534 157 336	97 391 060	3 466 727 846

Põhjendus:

Praegused investeeringud on suunatud arenguvajadustele ja eesmärkidele, mis on seatud meie pikaajalises strateegias „Eesti 2035“. Samuti asjakohases valdkondlikus poliitikas ja arengudokumentides (näiteks riiklik teadus- ja arendustegevuse strateegia ning ettevõtluse strateegia) kirjeldatud eesmärkides, mille otstarve on luua konkurentsitingimused teadmuspõhise tootlikkuse ja heaolu kasvuks. Strateegia „Eesti 2035“ üks eesmärke keskendub elukeskkonnale – Eestis on kvaliteetne elukeskkond, mis on kõigi vajadusi arvestav ja turvaline. See tähendab, et meie 2035. aasta eesmärk on suurendada inimeste rahulolu elukeskkonnaga ja parandada kestliku arengu keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajaid. Mis puutub elukeskkonda, siis Eesti on hõredalt asustatud perifeerne riik ELis ja paljud poliitikavaldkonnad sõltuvad hästitoimivast transpordisüsteemist. See tähendab, et maapiirkondade jaoks on vaja rohkem ühendatusealaseid investeeringuid, et tagada head elamis- ja töötamisvõimalused linnakeskkonna alternatiivina. Seepärast tehakse investeeringuid üleeuroopalise transpordivõrguga vastavusse viimiseks ning me panustame samuti põhivõrgu ja selle juurdepääsude lõpuleviimisesse, ehitades 2+1 ja 2+2 teelõike, et täita liiklusohutus- ja keskkonnanõudeid. Muudeks takistusteks on erinevate vedude ja aeganõudva sõiduaja ühildamatus. Raudtee võib küll vähendada maanteetranspordi kasutust suuremate keskuste vahel, kuid selle jaoks on vaja rohkem investeeringuid, et parandada sõiduaega ja suurendada tõhusust (suurendades maksimaalset piirkiirust). Kavandatud on raudteemeede, mis keskendub üksnes säästva transpordi arendamisele: sh raudteede elektrifitseerimine ja kurvide sirgendamine, mis peaks tulevikus suurendama rongi liikumiskiirust ja rongireisijate arvu.

2035. aastaks soovime tõsta eeldatavaid tervena elatavaid eluaastaid ja elukestvas õppes osalemise määra. Oodatava eluea ja keskmiselt tervena elatud aastate pikendamiseks on oluline toetada meetmeid, mis aitavad parandada elanikkonna tervisealaseid teadmisi, vähendada tervisealast ebavõrdsust ja parandada tervishoiuteenustele võrdset ligipääsu. Sissetulekutes on suuri piirkondlikke erinevusi, mis toob samuti kaasa tervisealase ebavõrdsuse. Harjumaa ja teiste piirkondade erinevus tuleneb elanikkonna kiiremast vähenemisest ja vananemisest teistes piirkondades ning eelkõige noorte väljavoolust. Seetõttu mängib linnapiirkondade areng riigi majandusarengus olulist rolli. Suuremad linnapiirkonnad seisavad silmitsi mitmete ebaühtlase majanduskasvuga seotud probleemidega, nagu äärelinnastumise ebasoovitavad keskkonnamõjud, ning keskkonna- ja kliimaküsimused muutuvad linnapiirkondade ühise probleemina aina olulisemaks.

Ida-Virumaa linnapiirkondade probleemid on seotud elukeskkonna vähese atraktiivsuse, alakasutatud piirkondade suure osakaalu ja hoonefondi tänapäeva vajadustele mittevastavusega. Lisaks, kuna põlevkivisektor on suurel määral koondunud just Ida-Virumaale, toodavad seal piirkonnas asuvad põlevkiviga seotud ettevõtted üle 50% kogu Eesti kasvuhoonegaaside heitkogustest. Mõned põlevkivisektori tuumikettevõtted on Ida-Virumaa majanduse nurgakivi nii käibe kui ka suure mõju poolest neist sõltuvatele ettevõtetele. Et põlevkivist elektri tootmist saaks õiglaselt järk-järgult lõpetada, on üleminekuperioodil vaja sihtotstarbelist toetust põlevkivist väljumise sotsiaal-majanduslike ja keskkonnamõjude vähendamiseks.

8. PARTNERLUSLEPPEGA HÕLMATUD FONDIDEST RAHASTATAVATE KAVANDATUD PROGRAMMIDE LOETELU, KUS ON ESITATUD ASJAOMASED ESIALGSED RAHALISED ERALDISED FONDIDE KAUPA JA VASTAVAD LIIKMESRIIGI OSALUSED PIIRKONNAKATEGOORIADE KAUPA

Tabel 5: Kavandatud programmide loetelu koos esialgsete rahaliste eraldistega

Nimetus [255]	Fond	Piirkonnakategooria	Liidu osalus		Liikmesriigiosa lus	Kokku
			Liidu osalus, v.a ühissätete määruse artikli 36 lõike 5 kohane tehniline abi	Liidu osalus ühissätete määruse artikli 36 lõike 5 kohaseks tehniliseks abiks		
Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021- 2027, Eesti	ERF	Üleminekupiirkonnad	1 642 006 514	59 554 640	1 134 800 918	2 836 362 073
	Ühtekuuluvusfond	Ei kohaldata	760 228 963	19 493 050	249 766 182	1 029 488 196
	ESF+	Üleminekupiirkonnad	512 628 677	21 528 660	217 393 659	751 550 995

Tööversioon seisuga 1.10.2021

	JTF - eraldis (artikkel 3, JTFi määrus)	Ei kohaldata	148 763 395	6 198 475	98 847 406	253 809 276
	JTF - eraldis (artikkel 4, JTFi määrus)	Ei kohaldata	190 977 036	7 957 376	126 896 704	325 831 116
Kokku	ERF, Ühtekuuluvusfond, ESF+, JTF		3 254 604 584	114 732 202	1 827 704 869	5 197 041 655
Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi rakenduskava perioodiks 2021- 2027, Eesti	EMKVF	Ei kohaldata	91547597	5 843 464	41 739 026	139 130 086
Kokku	Kõik fondid		3 346 152 181	120 575 665	1 869 443 895	5 336 171 741

Tabel 6: Kavandatud Interregi programmide loetelu

Programm 1	Eesti-Vene programm
Programm 2	Eesti-Läti programm
Programm 3	Kesk-Läänemere programm
Programm 4	Läänemere piirkonna programm
Programm 5	Interreg Euroopa programm
Programm 6	Interact programm
Programm 7	Espon programm
Programm 8	Urbact programm

9. KOKKUVÕTE MEETMETEST, MIDA KAVATSETAKSE VÕTTA, ET TUGEVDADA HALDUSSUUTLIKKUST PARTNERLUSLEPPEGA HÕLMATUD FONDIDE RAKENDAMISEL

Rakenduskava eduka elluviimise kriitiliseks eduteguriks on süsteemsus ja läbimõeldud lähenemine. Olulisim on tagada toimiv ning läbipaistev juhtimissüsteem, kus kõik osapooled teavad selgelt oma rolli ja vastutust, ning leppida kokku info liikumine. Korraldusasutus on viimase kahe aasta jooksul reforminud toetuste andmise korraldamist. Reformi peamiseks eesmärgiks oli luua uueks programmiperioodiks lihtsam ja selgem juhtimissüsteem ning vältida ülesannete dubleerimist. Info peab liikuma kiirelt ja operatiivselt ning juhtimisinfo peab olema kvaliteetne.

Iganädalaselt toimuvad rakendussüsteemi osapooltega kohtumised, kus antakse ülevaade rakendamise hetkeseisust ning väljakutsetest. Vajadusel kavandatakse ühiselt edaspidised tegevused.

Lähtutud on ACB roadmap seminaridelt saadud juhistest luua terviklikult toimiv süsteem.

Oluline on pöörata tähelepanu nii toetust andvate asutuste ja töötajate arendamisele, kui ka sellele, et toetuse saajad oleksid võimelised toetusi rakendama ning tulemusi saavutama. Toetuse saajate võimekus on sageli tulemusliku elluviimise võtmekohaks. Välja töötatud meetmed peavad olema ka rakendatavad. Oluline on jätkata haldusvõimekuse tõstmist kõikidel tasanditel ning mitte keskenduda üksnes toetusi andvate asutuste võimekuse tõstmisele.

Struktuurifondide rakendamine ja haldamine peab toimuma ladusalt ning selleks peab korraldusasutus toetama kogu administratsiooni ning administratsioon omakorda peab toetama taotlejaid ja toetuse saajaid, pakkudes pidevat nõustamist, juhendamist ja koolitusi. Selleks on loodud kesksed juhised ning kasutatakse ühte infosüsteemi. Nii on toetuse saajal lihtsam kohaneda erinevate toetuse andmise infosüsteemide ja reeglitega.

Sihtgrupile esitatav info peab olema esitatud õigeaegselt ja asjakohasel vormil ning ei tohi toetuse saajaid liialt koormata. Eraldi on tähelepanu pööratud nn „gold plating“-ule, et vältida ülereguleerimist ja hoida rakendussüsteem, õigusraamistik ning juhendid võimalikult lihtsana. Lihtsam rakendussüsteem aitab vältida vigu,

saavutada tulemusi ja tõstab struktuurifondide mainet. Samuti väheneb toetuse saaja finantskorrektsioonide risk, mis on sageil põhjustatud mitte pahatahtlikkusest vaid reeglite keerukusest.

Kliendi rahulolu mõõtmiseks on loodud süsteem, kus igakuiselt mõõdetakse toetuse saaja rahulolu e-toetuse infosüsteemiga, reeglite selguse ja arusaadavusega ning koostöökogemust toetuse andjaga. Saadud tagasisidet analüüsitakse süsteemselt.

Loodud on erinevate valdkondade võrgustikud: riigihanked, lihtsustamine, õigus, riskid, teavitamine, infosüsteem, kliendikogemus, järelevalve ja finantsinstrumendid. Võrgustike kohtumised on regulaarsed ja iga kohtumise järel küsitakse osalejatelt tagasisidet, mida analüüsitakse ja kasutatakse uute kohtumiste kavandamisel ühe sisendina.

Suurt tähelepanu pööratakse teenuse disainile. Riigi Tugiteenuste Keskusesse on loodud eraldi üksus, mis kasutab meetmete väljatöötamisel teenuse disaini tööriistu (kliendi teekond, kliendi profiil, retrospektiiv jne). Meetmete väljatöötamisse kaasatakse aktiivselt sihtgrupe.

Et sotsiaalpartnerid aitaksid välja töötada asjakohaseid meetmeid ja oleksid heaks partneriks riigile, on neile võimekuse tõstmiseks ette nähtud eraldi vahendid. Kahe eelmise programperioidi raames on sotsiaalpartneritele vahendeid eraldatud ja käesoleva rakenduskava edukaks elluviimiseks on kavas sellega jätkata.

Koolitusvajadusi ja arendustegevusi analüüsitakse, et selgitada välja nii administratsiooni kui ka sotsiaalpartnerite vajadused. Osapoolte vahel lepatakse kokku koolitused ja tegevusplaan ning seatakse eesmärgid ja vastutajad. Välja on töötatud tulemusjuhtimisega seotud hindamissüsteem, mille mõõdikuid juhivad igakuiselt üle vaatavad. Vajadusel nähakse ette täiendavad tegevused või vaadatakse üle tegevuskava asjakohasus. Tegevuskava ja selle täitmine on seotud ka strateegiliste mõõdikutega.

Korraldusasutus viib iga-aastaselt läbi rakendussüsteemi toimimise analüüsi, mille põhjal luuakse konkreetne tegevuskava süsteemi toimimise tagamiseks. Iga valdkonna koolitus- ja arendusvajadust analüüsitakse ning kavandatakse järgmise perioodi tegevused. Rakendussüsteemi toimimise analüüsi tutvustatakse kogu administratsioonile ning vajadusel viiakse tagasiside põhjal sisse parendused. Lisaks koostatakse kokkuvõtte, mida jagatakse avalikkusega, et tagada läbipaistvus.

Eespool nimetatud tegevused on vahendid, mis hoiavad rahastamise juhtimise ja kontrollisüsteemi asutusi ühtse ja terviklikuna.

10. DEMOGRAAFILISTE PROBLEEMIDE VÕI PIIRKONDADE JA ALADE ERIVAJADUSTEGA TEGELEMISE INTEGREERITUD KÄSITUS

Eesti regionaalpoliitika elluviimise eest vastutab Rahandusministeerium. Selle ülesanded hõlmavad regionaalpoliitika koordineerimist ja suunamist vastavalt piirkondlikele probleemidele ja vajadustele. Rahandusministeerium koordineerib regionaalhaldust ja kohalike omavalitsustega seotud poliitikakujunduse väljatöötamist, ruumilist planeerimist ja toetab regionaalarengut regionaalpoliitika kujundamise kaudu. Rakendadeskooskõla muude poliitikaeesmärkidega ning pidades silmas piirkondlike probleeme ja kujundades regionaalpoliitikat, tagatakse Eesti eri piirkondade tasakaalustatud üldine regionaalareng, mille tulemuseks on erinevuste vähenemine piirkondade vahel ja väiksem mahajäämus. Rahandusministeeriumi peamised koostööpartnerid regionaalpoliitika elluviimisel on ministeeriumid, ülikoolid, teaduskeskused, kohalikud omavalitsused ja nende liidud, maakondlikud arendusorganisatsioonid, põhiseaduslikud institutsioonid ja välispartnerid. Et tagada riiklike ja piirkondlike arenguprioriteetide tihe lõimumine, on oluline, et kõikidel haldussüsteemi kuuluvatel ministeeriumidel oleksid piirkondlikud teadmised kõikide kohalike arenguvajaduste ja tingimuste kohta ning et neid võetaks arvesse toetusmeetmete kavandamisel. Olulise panuse annavad siinkohal maakonna arengustrateegiad ja koostöö piirkondlike partneritega.

Peale muude poliitikaeesmärkide kooskõlastatud rakendamise on kavandatud, et PO5 raames rakendatakse täiendavaid integreeritud piirkondliku arengu toetusmeetmeid. Integreeritud lähenemisviisi kasutatakse piirkondlike arenguprobleemide lahendamiseks maakonna ja linnapiirkonna tasandil. Integreeritud territoriaalse lähenemisviisi aluseks on maakonna arengustrateegia, mis määratleb piirkondlikud prioriteedid erinevates arenguvaldkondades. Maakonna arengustrateegiale tuginemine tähendab seda, et lähenemisviis erinevatele piirkondadele ei ole ühtne, kuid sekkumiste kavandamisel võetakse arvesse piirkonna probleemide eripära ja

arengutingimusi. Enamiku Eesti piirkondade jaoks on üks suurimaid probleeme elanikkonna vähenemine ja vananemine. See toob kaasa probleeme avalike teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse ning piirkondliku tööhõive säilitamisega, mis tagab elanike sissetuleku. Elanikkonna ja tööturu vähenemise tõttu väheneb ka omavalitsuste tulubaas. Väike tulubaas piirab arendustegevusi, mis parandaks ettevõtluskeskkonda, samuti avalike teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust. Strateegia „Eesti 2035“ arenguvajaduste kohaselt on kõigist Eesti piirkondadest kõige kõrgem töötuse määr, kõrgeim suhtelise vaesuse määr ja halvad tervisenäitajad Kagu-Eesti ja Ida-Virumaa piirkondades. Mõlemat piirkonda iseloomustavad piirkonnakeskustest eemal olevad hõredalt asustatud äärealad, mis võimendavad ülalnimetatud erinevusi teiste Eesti piirkondadega.

Kagu-Eestit iseloomustab keskmisest kiirem elanikkonna vähenemine. Statistikaameti rahvastikuprognoside kohaselt elab piirkonnas 2040. aastaks 30% vähem inimesi, pensionäride osakaal elanikkonnas suureneb ja tööealiste osakaal väheneb. Keskmise eluiga ja eeldatavad tervena elatud eluaastad on Eesti keskmisest madalamad. Elanikkonnale on iseloomulik väljaspool kodumaakonda töötavate inimeste suur osakaal. Kagu-Eesti tööjõu haridustase on Eesti keskmisega võrreldes madalam: vähem on kõrgema haridustasemega töötajaid ja rohkem põhiharidusega töötajaid. Tööturu kahanemine ja sellega kaasnevad vähenenud valikud soodustavad väljarännet või haritud tööjõu pendelrännet. Samas iseloomustab Kagu-Eestit ka hõredalt asustatud ja reljeefne maastik ning puutumatu loodus, mis edendab turismi ja puhkemajandust. Piirkonnal on potentsiaali muutuda atraktiivseks nii digi- kui ka kaugtöötajate jaoks. Hajaasustusega piirkondadel on aga piiratud juurdepääs kiirele internetiühendusele, mistõttu on kohaliku omavalitsuse ja ettevõtete jaoks võimaluste arendamine problemaatiline. Kagu-Eesti taristut iseloomustab kruusateede suur osakaal. Hõre asustus ja kattega teede vähesus suurendavad sõiduaega, rohkem kulub aega bussidega sõitmisele, mis on ühtlasi ka piirkonna peamine ühistranspordivõimalus. Sellest tingituna on eelistatuim transpordivahend isiklik sõiduauto, mis aga omakorda piirab liikuvust – kui töötajad pääsevad oma töökohtade juurde üksnes autoga, kulub palju suurem osa palgast transpordikuludele.

Ida-Virumaad iseloomustab püsivalt kõrge töötuse määr, ettevõtlusaktiivsuse madal tase ja tööstussektori (põlevkivitööstus) sõltuvus nafta maailmaturu hindadest. Piirkonnale on iseloomulik ka end eestlaseks pidavate elanike väike osakaal, mis kajastub nii elanikkonnas kui ka kultuurilistes erinevustes – maakonna elanikkonnast moodustavad eestlased 17,5% (2019. aastal). Suhteliselt väike eesti keelt kõnelevate inimeste arv ja kultuurilised erinevused avaldavad mõju piirkonna tööturu näitajatele – väiksem tööjõus osalevate naiste hulk ja piiratud töökohtade valik eesti keele oskamatus tõttu. Samuti on Ida-Virumaa üks kiiremini kahaneva ja vananeva elanikkonnaga maakond Eestis. Statistikaameti andmetel väheneb 2040. aastaks elanikkond 27%. Ida-Virumaal on alla 14-aastaste laste ja noorte osakaal 14% elanikkonnast kogu Eesti madalaim ja Statistikaameti prognoosi kohaselt võib see 2040. aastaks kahaneda 10%-ni. See toob kaasa olukorra, kus tööturult lahkub rohkem inimesi kui sinna siseneb – iga 10 pensionile jääva inimese kohta on 6 uut tööealist inimest. Tööealiste inimeste arvu vähenemine toob kaasa sõltuvusmäära kasvu ja probleemid tööjõudu kasutavate ettevõtetele.

Ida-Virumaa tööjõud on enamasti kohalik ja töötuse määr oli 2019. aastal 8,7%. Piirkonda kimbutab aga tööjõupuudus - 25% tööstussektori tööandjatest (domineeriv sektor Ida-Virumaal) ja 28% teenindussektori tööandjatest olid 2019. aasta esimeses kvartalis seisukohal, et nende äritegevust pärsib sobiva tööjõu puudus. Ida-Virumaa haridusväljavaadetele avaldab peamiselt mõju ebapiisav eesti keele oskus. Suur osa õpilastest, kes ei tunne, et nad oskaks piisavalt eesti keelt, suundub kutsekoolidesse, kus nende keeleoskus märkimisväärselt ei parane.

Võttes arvesse piirkondlikke erinevusi, on Eestis vaja fondide, sealhulgas PO5 toetusmeetmete koordineerimist, et tagada ühtlane piirkondlik areng ja konkurentsivõime kasv.

11. ESIALGNE KLIIMAALASE PANUSE EESMÄRK

Fond	Esialgne kliimaalane panus
ERF	30%
Ühtekuuluvusfond	37%